

## **ВОЙТОВИЧ ПАВЛО ПЕТРОВИЧ**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
доцент кафедри іноземних мов, доцент кафедри міжнародного  
та європейського права, доктор філософії, професор МКА*

### **ОСОБИСТІСТЬ ЯК ОСНОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ**

Сьогодні не лише Україна, а й увесь світ знаходиться в процесі трансформації, який гостро відчуває. Трансформується абсолютно все, особливо люди. Світ вже не буде таким, як був.

Зміни завжди даються важко, не говорячи вже про зміни через війну.

Хтось скаже, що не мають значення блага земні. Ні, мають. Адже люди їх заробили, заробляли на протязі усього життя. Але на першому місці знов є людина. Як і має бути завжди. Цінність людського життя... Гідність, воля... Лиш три крапки...

Що говорити про права людини, про свободи?... Хтось може сказати, що це глузування – говорити про права людини, коли агресором знищено тисячі людей, коли війна триває, а з нею терор і руйнації, руйнації всього, в тому числі людської свідомості, перевертаючи світ з ніг на голову. Але говорити і писати треба. Бо цей жах, що відбувається, знов і знов повертає до питання Людини, людських відносин.

На превеликий жаль, такою високою є ціна українців за вільне суспільство, відкрите суспільство. Може, в рамках заявленої теми такий «відступ» є занадто довгим і недоречним, але, зауважу, що наука – це не переписування текстів... і вона завжди про і для життя.

Про життя і для життя і освіта, яка здійснюється для людей і через людей.

Саме в процесі освіти ще з самого дитинства і надалі (у вищих навчальних закладах і людина старша, і світосприйняття глибше) людина відчуває відношення до себе, до інших людей, пізнає цінність і справжність людських відносин.

Про це пише і В. В. Лаппо, підкреслюючи, що студентство є особливою соціальною групою, яка відрізняється від інших груп населення високим освітнім рівнем, розвинутою пізнавальною мотивацією, найвищою соціальною активністю й досить гармонійним поєднанням інтелектуальної і соціальної зрілості. У цьому віці змінюються риси самосвідомості, емоційно-вольовий устрій життя, набуває розвитку ціннісно-смыслова сфера особистості [3]. При цьому головною умовою нормального існування й психічного розвитку людини є «зв'язок суб'єкта з простором, із середовищем як спільне буття та спосіб буття» (М. Бахтін) [3].

І тому не лише у цьому контексті, а й взагалі, вражає, викликає велике здивування, обурення, занепокоєння, незрозумілість і навіть відчай якась неадекватність деяких людей, які наче не розуміють,

що в країні війна, що психологічний стан людей є важким, що думки їх можуть бути десь далеко... Прикро...

Справа в тому, що війна лиш оголила проблему, показавши, що зі ставленням до людини в суспільстві не все гаразд...

Ключовою фігурою, завданням номер один, основою в освітньому процесі є і має бути людина, особистість. Нагадаю, що у вільному суспільстві всі люди діють добровільно, маючи свободу отримувати ресурси для реалізації свого потенціалу. В цьому визначенні чітко видно наше завдання (у тому числі педагогів) – надати ресурси. А у людини є право вибору, свобода волі. Поважаючи це право, ти поважаєш людину, людську суть, адже людяність ніхто не скасовував. Як вірно зауважує В.В. Лаппо, доцільність і важливість підготовки компетентних, конкурентоспроможних фахівців із сформованими соціокультурними цінностями зумовлюють також існуючі у нашій державі фактори, які перешкоджають вихованню розвинутої особистості [3].

Дуже не хотілося б бути таким фактором, який перешкоджає вихованню розвинутої особистості, який не поважає людську суть та почуття людини, яка навчається. І тут доречно знову звернутися до ґрунтовної праці В.В. Лаппо, де автор зауважує: «Важливою умовою повноцінного розвитку особистості у студентському віці є створення ефективного освітнього середовища, з одного боку, як сфери її формування у контексті аксіологічних, громадянських вимірів суспільства, з іншого – як сфери професіоналізації майбутнього фахівця. Для студента сучасного закладу вищої освіти є суттєвим відчувати себе у єдності зі своїм оточенням, сприймати себе значущим його елементом. Це допомагає йому зрозуміти своє призначення, знаходити та усвідомлювати смисл свого життя» [3].

Питання значущості і смислу життя актуальні завжди, нічого й казати про їх загострення під час війни.

Отже, мова знову і знову йде про загальнолюдські цінності. І. Бех трактує загальнолюдські цінності «як складний регулятор людської життєдіяльності, який відображає у своїй структурній організації зміст особливостей об'єктивної дійсності, що охоплює і зовнішній для людини світ, і власне людину в усіх її об'єктивних характеристиках», розглядаючи їх у площині «особистісної цінності», яка детермінує в подальшому поведінку індивіда й визначається науковцем як «психологічне новоутворення, що виражає найбільш безпосередньо значущу для суб'єкта узагальнену форму довкілля, через ставлення до якої він виділяє, усвідомлює і утверджує себе, своє «Я», і в результаті цього дана сфера стає простором його діяльності» [2].

Ось чому освіта має бути особистісно зорієнтованою. Її пріоритети та доцільність давно обґрунтовані науковцями (ІІІ. Амонашвілі, І. Бех, Д. Белухін, О. Пехота, А. Старева, В. Сериков та ін.), в працях яких пропонуються ідеї поваги до особистості, діалогу, співпраці. Сутнісними ознаками особистісно зорієнтованої парадигми освіти, зокрема, є:

1) переосмислення цілей освіти від отримання студентами готових знань, умінь і навичок до свідомої потреби в саморозвитку й самореалізації;

2) оволодіння предметом викладання втрачає статус центрального завдання, стає інструментом реалізації цілей, пов'язаних із забезпеченням розвитку особистості [3];

3) пошук і впровадження особистісно спрямованих технологій, методів, прийомів, форм і засобів навчальної діяльності [4].

Грунтовною у контексті досліджуваної проблеми є ідеологія «особистісно орієнтованого виховання» як «нова освітня філософія», розроблена у дослідженнях І. Беха, вона базується на аксіологічних вимірах особистості. Науковець довів, що «ієрархія особистісних цінностей і смислів, з одного боку, не дає особистості розчинитись в емпіричному бутті, втратити сутнісні потенції, оскільки розвинені особистісні цінності становлять основу внутрішнього світу як виразники стабільного, інваріантного, з іншого – дає можливість існувати і діяти вільно, тобто свідомо, «цілеспрямовано». Особистісні виміри виховання базуються на трьох провідних виховних позиціях: 1) розуміння особистості; 2) визнання особистості; 3) прийняття особистості [1].

Поділяючи ідеї Е. Канта, академік І. Бех підкреслював «Особистість завжди повинна розглядатись як ціль і ніколи – як засіб» [2]. Провідними цінностями зазначеної системи освіти є особистісна гідність кожного, свобода, творчість та індивідуальність у пізнанні та цінності саморозвитку, самоосвіти та самореалізації. Взаємини викладача й студента будуються на гуманному ставленні до студента, довірі, підтримці його індивідуальності, послідовному ставленні до студента як суб'єкта власного розвитку. Тобто стосунки між викладачем та студентом мають «міжсуб'єктний» характер і будуються на підґрунті принципу рівності, діалогізму, співіснування, свободи, єдності, прийняття [3].

Що тут ще можна додати?!...

Ці шановні вчені (і задовго до них філософи) все сказали.

Все давно сказало саме життя і знову говорить сьогодні. Говорить для нас. Адже ми маємо чути і пам'ятати: на першому місці – людина, особистість, гуманність, людяність.

Зрештою навколо питання людяності і відбуваються сьогоднішні глобальні трансформації. Трансформуємось в першу чергу ми, люди. І кожен відповідальний за себе. Занадто високу ціну вже сплачено, щоб не трансформуватись...

### **Список використаних джерел:**

1. Бех І. Д. (1997). Духовні цінності в розвитку особистості. *Педагогіка і психологія*, 1, 127–130.
2. Бех І. Д. (1999). Ціннісна система у розвитку особистості. *Вісник Полтавського державного педагогічного інституту ім. В. Г. Короленка* : зб. наук. пр. Полтава : (Вип. 1(5), 3–20.

3. Лаппо В. В. Теоретико-методичні засади формування духовних цінностей студентської молоді в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу / Інститут проблем виховання НАПН України; наук. кер. – д.пед.н., проф. В. І. Тернопільська. (Дис. д-ра пед. наук). Київ, 2018.
4. Пехота О. М., Старева А. М. (2005). Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя : монографія. Миколаїв : Гліон.

**Ключові слова:** особистість, трансформація, освіта, цінності, людина, людяність.

**Key words:** personality, transformation, education, values, human being, humanity.

### **ЛУК'ЯНИХІНА ОЛЕНА АНАТОЛІВНА**

*Харківський національний університет внутрішніх справ,  
завідувач кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії,  
кандидат економічних наук, доцент*

### **ЛУК'ЯНИХІН ВАДИМ ОЛЕКСАНДРОВИЧ**

*Сумський державний університет,  
старший викладач кафедри управління імені Олега Балацького БіЕМ,  
кандидат економічних наук, доцент*

### **БЛОКУР ІВАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ**

*Харківський національний університет внутрішніх справ,  
здобувач вищої освіти Сумської філії*

## **ВИКЛИКИ ДЛЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ**

Успішне функціонування як будь-якого регіону України, так і країни в цілому, залежить від багатьох чинників. Найчастіше, оцінюючи стан і перспективи розвитку, говорять про соціально-економічний потенціал регіону як комплексну характеристику факторів і умов його розвитку.

Соціально-економічний потенціал регіону є сукупністю певних його ресурсних складових, які при ефективному управлінні потенційно мають можливість забезпечити розвиток і функціонування та сприяють формуванню на цьому базисі потужної соціально-економічної системи з розвинутими міжрегіональними і міжнародними зв'язками.

Дослідження науковців містять погляди на структуру соціально-економічного потенціалу і віддзеркалюють актуальність цієї концепції дотепер. У розрізі досліджень регіональної економіки автори [1, с. 55] виокремлюють природно-ресурсний, виробничий, демографічний, розселенський і працересурсний потенціал, науково-технічний, фінансовий і бюджетний. Дорошенко Ю.А. розглядає економічний потенціал як систему підпорядкованих потенціалів більш низького рівня – трудового, інвестиційного (ототожнюється з виробничим), природно-